

PRACE NAUKOWE
Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
RESEARCH PAPERS
of Wrocław University of Economics

245

Ekonomia

pod redakcją
Jerzego Sokołowskiego
Magdaleny Rękas
Grażyny Węgrzyn

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2012

Recenzenci: Tomasz Bernat, Wacław Jarmołowicz, Elżbieta Kryńska,
Andrzej Miszczuk, Marzanna Poniatowicz, Stanisław Swadźba,
Grażyna Wolska, Urszula Zagóra-Jonszta

Redakcja wydawnicza: Barbara Majewska, Dorota Pitulec

Redakcja techniczna: Barbara Łopusiewicz

Korekta: Barbara Cibis

Łamanie: Małgorzata Czupryńska

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna na stronie www.ibuk.pl

Streszczenia opublikowanych artykułów są dostępne w międzynarodowej bazie danych
The Central European Journal of Social Sciences and Humanities <http://cejsh.icm.edu.pl>
oraz w The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,
a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się
na stronie internetowej Wydawnictwa
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2012

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-205-5

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp	11
Kamil Augustyn, Kazimierz W. Krupa: Ocena stanu kapitału intelektualnego przedsiębiorstw Podkarpacia na podstawie wyników badań empirycznych.....	13
Jan Borowiec: Wahania cykliczne a zmiany realnego efektywnego kursu walutowego w strefie euro.....	23
Katarzyna Czech: Ewolucja realizacji zrównoważonego rozwoju w Polsce	34
Karolina Drela: Utrata pracy w XXI wieku.....	44
Malgorzata Gajda-Kantorowska: Kontrowersje wokół metod pomiaru stabilności wzrostu gospodarczego.....	55
Malgorzata Gasz: Działania stabilizujące gospodarkę Unii Europejskiej w warunkach kryzysu finansów publicznych.....	65
Łukasz Goczek: Porównanie skuteczności polityki fiskalnej i monetarnej na panelowej próbie wektorowo-autoregresyjnej.....	77
Alina Gorczyńska, Danuta Szwajca: Dekoniunktura gospodarcza a restrukturyzacja naprawcza przedsiębiorstwa.....	88
Beata Guziejewska: Kredyty zagrożone i rezerwy celowe na tle ogólnej sytuacji w sektorze bankowym w latach 2008-2010.....	98
Anna Horodecka: Rola prądów filozoficznych w kształtowaniu metodologii nauk ekonomicznych.....	110
Robert Huterski: Wybrane aspekty quasi-fiskalnej działalności Systemu Rezerwy Federalnej Stanów Zjednoczonych.....	120
Marcin Idzik: Zastosowanie gradacyjnego modelu w analizie zaufania do banków i innych instytucji finansowych w Polsce.....	129
Michał Jurek: Koncepcje monetarne D.H. Robertsona i ich wykorzystanie do analizy ilościowej i dochodowej teorii pieniądza.....	139
Tomasz Kacprzak: Bezpieczeństwo pracy a bezpieczeństwo zatrudnienia w Polsce w kontekście <i>flexicurity</i>	148
Marcin Kalinowski: Krytyka korporatywizmu z perspektywy nowej ekonomii politycznej.....	160
Dariusz Kielczewski: Koncepcja ekonomii zrównoważonego rozwoju.....	170
Ilona Kijek, Marta Pszczółkowska: Taksonomiczne ujęcie sytuacji makroekonomicznej państw Unii Europejskiej w latach 2001, 2005 I 2009.....	179
Aldona Klimkiewicz: Konsekwencje podwyższenia wieku emerytalnego kobiet dla rynku pracy.....	191

Ryszard Kowalski: Liberalne państwo dobrobytu wobec najsłabszych grup społecznych.....	201
Sylwester Kozak: Rola banków w dystrybucji produktów ubezpieczeniowych w Polsce w latach 2002-2010.....	210
Sylwester Kozak: Zmiany w strukturze kredytów dla sektora niefinansowego w Polsce w latach 2001-2010	222
Jakub Kraciuk: Wpływ światowego kryzysu finansowego z 2008 roku na gospodarkę Niemiec	233
Mirosław Krajewski: Kapitał ludzki w procesie zarządzania wartością przedsiębiorstwa	243
Barbara Kryk: Szanse i zagrożenia zatrudnienia nosicieli wirusa HIV w opinii studentów.....	253
Iwa Kuchciak: Crowdsourcing w kreowaniu wartości przedsiębiorstwa bankowego.....	263
Robert Kurek: Asymetria informacji na rynku ubezpieczeniowym	272
Katarzyna Kuźniar-Żyłka: Media jako uczestnik procesu informacyjnego w warunkach gospodarki opartej na wiedzy.....	283
Joanna Latuszek: Globalizacja a nierówności między państwami.....	293
Renata Lisowska, Dorota Starzyńska: Działalność innowacyjna polskich przedsiębiorstw przemysłowych na przykładzie województwa łódzkiego	303
Józef Łobocki: Sektor finansowy a kapitał społeczny.....	314
Łukasz Menart: Kluczowe obszary działań menedżera klastra.....	324
Aneta Mikula: Poziom ubóstwa i deprywacji materialnej dzieci w krajach Unii Europejskiej	336
Michał Moszyński: Idee ładu gospodarczego w procesie transformacji systemowej byłej NRD – oczekiwania a rzeczywistość.....	347
Arnold Pabian: Zrównoważona produkcja w gospodarce przyszłości. Perspektywy i bariery rozwoju	357
Wiesław Pasewicz, Artur Wilczyński, Michał Świtlyk: Efektywność państwowych wyższych szkół zawodowych w latach 2004-2010	367
Iwona Pawlas: Społeczno-ekonomiczny rozwój krajów Unii Europejskiej w świetle badań taksonomicznych.....	377
Renata Pęciak: Działania Jeana-Baptiste’a Saya na rzecz instytucjonalizacji nauki ekonomii	386
Elżbieta Pohulak-Żołędowska: Innowacyjność w dobie postindustrialnej....	396
Adriana Politał: Efektywność centrów integracji społecznej w zakresie przeciwdziałania długotrwałemu bezrobociu	407
Magdalena Rękas: Ulgi prorodzinne jako element polityki rodzinnej w wybranych krajach Unii Europejskiej	418
Wioleta Samitowska: Ekonomia społeczna wobec wyzwań rynku pracy	432
Anna Skórska: Zmiany sytuacji na polskim rynku pracy jako konsekwencja kryzysu gospodarczo-finansowego.....	443

Grzegorz Sobiecki: Pieniądz doskonały.....	453
Małgorzata Solarz: Wady i zalety mikropożyczek jako narzędzia inkluzji finansowej sprzyjającego wzrostowi dobrobytu	463
Robert Stanisławski: Potrzeby w zakresie rozwoju innowacyjnego małych i średnich przedsiębiorstw nieinnowacyjnych (w świetle badań własnych)	474
Bogusław Stankiewicz: Makroekonomiczny model turystyki medycznej w Polsce – podstawowe uwarunkowania badań	486
Dariusz Eligiusz Staszczak: Znaczenie globalnego kryzysu finansowo-gospodarczego dla zmian światowego systemu ekonomiczno-politycznego.	497
Feliks Marek Stawarczyk: Kryzys na przykładzie Argentyny a ekonomiczne problemy Grecji	507
Stanisław Swadźba: System gospodarczy Polski i Republiki Czeskiej. Analiza porównawcza.....	517
Maciej Szczepankiewicz: Badanie potencjału innowacyjnego studentów	527
Maciej Szumlański: Wzrost kapitału ludzkiego w Unii Europejskiej	537
Sylwia Talar: Crowdsourcing jako efektywna forma współpracy.....	548
Jacek Tomkiewicz: Strefa euro wobec kryzysu finansowego	558
Magdalena Tusińska: Czy wzrost gospodarek krajów Unii Europejskiej jest inteligentny?	568
Monika Utzig: Zadłużenie gospodarstw domowych w monetarnych instytucjach finansowych.....	579
Monika Walicka: Podatkowe uwarunkowania konkurencyjności małych przedsiębiorstw	590
Grzegorz Wałęga: Społeczno-ekonomiczne determinanty zadłużenia gospodarstw domowych w Polsce.....	600
Grażyna Węgrzyn: Uwarunkowania ekonomiczne innowacji w sektorze usług.....	611
Anna Wildowicz-Giegiel: Uwarunkowania kreacji kapitału intelektualnego w polskich przedsiębiorstwach	622
Sylwia Wiśniewska: Budowa współpracy nauki z gospodarką wyzwaniem dla polityki innowacyjnej państwa	633
Renata Wojciechowska: Problem metody badawczej w ekonomii	643
Jarosław Wojciechowski: Wpływ zaburzenia preferencji czasowej na wysokość bezrobocia równowagi na przykładzie Polski	652
Alfreda Zachorowska, Agnieszka Tylec: Efektywność kosztowa aktywnych programów rynku pracy w województwie śląskim w latach 2005-2010 ...	663
Urszula Zagóra-Jonszta: Sektor bankowy w drugiej Rzeczypospolitej	674
Małgorzata Zielenkiewicz: Stopień regulacji publicznej a poziom życia	685
Mariusz Zieliński: Polityka fiskalna a kryzys gospodarczy w wybranych krajach Unii Europejskiej	695

Summaries

Kamil Augustyn, Kazimierz W. Krupa: Assessment of intellectual capital level in enterprises of Podkarpackie Voivodeship based on empirical research results.....	22
Jan Borowiec: Cyclical fluctuations and changes in real effective exchange rate in the euro zone	33
Katarzyna Czech: Evolution of the implementation of sustainable development in Poland	42
Karolina Drela: Job loss in the 21st century	54
Malgorzata Gajda-Kantorowska: Controversy over the methods of measurement of economic growth sustainability	64
Malgorzata Gasz: Performance management stabilizing European Union in an economic public finance crisis.....	76
Lukasz Goczek: Comparison of the effectiveness of fiscal and monetary policy in a panel vector autoregressive model.....	87
Alina Gorczyńska, Danuta Sz wajca: Economic downturns and repair restructuring of a company	97
Beata Guziejewska: Non-performing loans and dedicated reserves against the general state of banking sector in Poland in 2008-2010.....	109
Anna Horodecka: The influence of philosophical schools on the methodology of economics.....	119
Robert Huterski: Selected aspects of quasi-fiscal activities of the Federal Reserve System of the United States.....	128
Marcin Idzik: The use of a gradation model in the analysis of trust in banks and other financial institutions in Poland.....	138
Michał Jurek: Monetary concepts of D.H. Robertson and their use for the analysis of the quantity and income theory of money	147
Tomasz Kacprzak: Job security and employment security in Poland within the context of flexicurity.....	159
Marcin Kalinowski: The criticism of corporatism from the new political economy perspective	169
Dariusz Kielczewski: Conception of the economics of sustainable development	178
Ilona Kijek, Marta Pszczółkowska: A taxonomic view of the European Union states macroeconomic situation in 2001, 2005 and 2009	190
Aldona Klimkiewicz: Consequences of the increase of women's retirement age for the labour market.....	200
Ryszard Kowalski: Liberal welfare state and the most vulnerable social groups	209
Sylwester Kozak: The role of banks in the insurance products distribution in Poland between 2002 and 2010	221

Sylwester Kozak: Changes in the structure of loans to the nonfinancial sector in Poland in 2001-2010.....	232
Jakub Kraciuk: The influence of the world financial crisis of 2008 on the economy of Germany	242
Mirosław Krajewski: Human capital in the process of management of the company's value	252
Barbara Kryk: Chances and threats of employment for carriers of HIV in students' opinion.....	262
Iwa Kuchciak: Crowdsourcing in the creation of banking company value	271
Robert Kurek: Information asymmetry on the insurance market.....	282
Katarzyna Kuźniar-Żyłka: Media as a participant of information process in terms of the knowledge-based economy.....	292
Joanna Latuszek: Globalization and inequality between states	302
Renata Lisowska, Dorota Starzyńska: Innovation activity of Polish manufacturing enterprises based on the example of Łódź Voivodeship.....	313
Józef Łobocki: Financial sector and social capital	323
Łukasz Menart: Key areas for cluster manager's activities.....	335
Aneta Mikula: Level of poverty and material deprivation of children in the European Union countries	346
Michał Moszyński: Ideas of economic order in the process of economic transformation of the former GDR – expectations and reality	356
Arnold Pabian: Sustainable production in the economy of future, perspectives and barriers of development	366
Wiesław Pasewicz, Artur Wilczyński, Michał Świtłyk: Efficiency analysis of state higher vocational schools in 2004-2010	376
Iwona Pawlas: Socio-economic development of European Union economies in the light of taxonomic analysis.....	385
Renata Pęciak: Jean-Baptiste Say's actions for institutionalisation of economics.....	395
Elżbieta Pohulak-Żołędowska: Innovation in post-industrial era.....	406
Adriana Politaj: Effectiveness of centres of social integration in scope of counteraction of long-term unemployment	417
Magdalena Rękas: Family taxation as an instrument of family policies in selected EU countries	431
Wioleta Samitowska: Social economy towards labour market challenges.....	442
Anna Skórska: The changes on Polish labour market as a result of the economic and financial crisis	452
Grzegorz Sobiecki: The perfect currency	462
Małgorzata Solarz: Advantages and disadvantages of micro-loans as the tool of financial inclusion enhancing wealth growth.....	473
Robert Stanisławski: The needs of SMS sector (no-innovative enterprises) for the innovative development (in the lights of own research)	485

Bogusław Stankiewicz: Macroeconomic model of medical tourism in Poland – basic conditions of research.....	496
Dariusz Eligiusz Staszczak: Importance of the global financial-economic crisis for the world economic-political system changes	506
Feliks Marek Stawarczyk: Crisis on the example of Argentina and the economic problems in Greece	516
Stanisław Swadźba: Economic system of Poland and the Czech Republic. Comparative analysis.....	526
Maciej Szczepankiewicz: Research of student's innovative potential.....	536
Maciej Szumlański: Human capital growth in the European Union.....	547
Sylvia Talar: Crowdsourcing as an effective model of cooperation.....	557
Jacek Tomkiewicz: Euro-zone and the financial crisis	567
Magdalena Tusińska: Is economic growth of the European Union countries smart?.....	578
Monika Utzig: Liabilities of households in monetary financial institutions ...	589
Monika Walicka: Tax impact on competitiveness of small enterprises.....	599
Grzegorz Wałęga: Socio-economic determinants of household debt in Poland	610
Grażyna Węgrzyn: Economic determinants of innovation in the service sector	621
Anna Wildowicz-Giegiel: Conditions of intellectual capital creation in Polish enterprises	632
Sylvia Wiśniewska: Building cooperation between science and business as a challenge for innovation policy of state.....	642
Renata Wojciechowska: Problem of research method in economy.....	651
Jarosław Wojciechowski: Impact of time preferences disturbance on the level of balance unemployment, based on the example of Poland.....	662
Alfreda Zachorowska, Agnieszka Tylec: Cost efficiency of active labour market programmes in Silesian Voivodeship in 2005-2010	673
Urszula Zagóra-Jonszta: Banking sector in the Second Republic of Poland	684
Małgorzata Zielenkiewicz: The degree of public regulation and the standard of living.....	694
Mariusz Zieliński: Fiscal policy and economic crisis in selected European Union countries.....	704

Małgorzata Gajda-Kantorowska

Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie

KONTROWERSJE WOKÓŁ METOD POMIARU STABILNOŚCI WZROSTU GOSPODARCZEGO

Streszczenie: Celem polityki zrównoważonego rozwoju jest uzyskanie poprawy jakości życia obecnie żyjących pokoleń przy jednocześnie niższym zużyciu zasobów środowiskowych. Oznacza to konieczność integrowania ze sobą aspektów ekonomicznych, społecznych i ekologicznych w ramach prowadzonej polityki publicznej. Celem niniejszego opracowania jest krytyczna analiza pojęcia stabilności wzrostu gospodarczego, przedstawienie kontrowersji wokół metod pomiaru stabilności oraz próba odpowiedzi na pytanie, jak w praktyce można przyczynić się do realizacji celów zrównoważonego rozwoju.

Słowa kluczowe: zrównoważony rozwój, stabilność wzrostu gospodarczego.

1. Wstęp

Celem polityki zrównoważonego rozwoju jest uzyskanie poprawy jakości życia obecnie żyjących pokoleń przy jednocześnie niższym zużyciu zasobów środowiskowych. Oznacza to konieczność integrowania ze sobą aspektów ekonomicznych, społecznych i ekologicznych w ramach prowadzonej polityki publicznej. Celem niniejszego opracowania jest krytyczna analiza pojęcia stabilności wzrostu gospodarczego, przedstawienie kontrowersji wokół metod jej pomiaru oraz próba odpowiedzi na pytanie, jak w praktyce można przyczynić się do realizacji celów zrównoważonego rozwoju.

2. Wzrost PKB a degradacja środowiska naturalnego

Aby rozdzielić proces wzrostu gospodarczego od procesu degradacji środowiska naturalnego (konceptcja *decoupling natural resource use and environmental impacts from economic growth*¹), należy kierować się następującymi zasadami²:

---

¹ UNEP, *Decoupling Natural Resource Use and Environmental Impacts from Economic Growth*, 31 March 2011, http://www.unep.org/resourcepanel/decoupling/files/pdf/Decoupling_Report_English.pdf.

² M. Munasinghe, *Environmental Macroeconomic – Basic Principles*, Munasinghe Institute for Development (MIND), Colombo, Sri Lanka, May 2004, s. 20.

- aktywnie poszukiwać najlepszych instrumentów polityki („win-win” *policies*), które zapewniają podążanie gospodarki zrównoważoną ścieżką zarówno w aspekcie ekonomicznym, środowiskowym, jak i społecznym;
- zmniejszać prawdopodobieństwo powstawania negatywnych efektów środowiskowych (i społecznych) poprzez dokonywanie uprzedniego oszacowania możliwych konsekwencji różnych projektów i instrumentów polityki, których celem jest redukcja różnego typu niedoskonałości, oraz dążyć do wzmocnienia ochrony zasobów naturalnych;
- wdrożyć politykę precyzyjnego dostrajania (*fine-tuning*) różnorodnych instrumentów polityki gospodarczej, której celem jest przyspieszenie wzrostu gospodarczego poprzez wybór momentu wdrożenia oraz sekwencji instrumentów, szczególnie gdy istnieje wysokie prawdopodobieństwo powstania negatywnych efektów środowiskowych czy społecznych.

PKB stanowi powszechnie przyjęty wskaźnik monitorowania krótko- i średnio-terminowych wahań aktywności gospodarczej. Pomimo swoich niedoskonałości nadal jest uważany za najlepszy miernik wyników gospodarki rynkowej. Jednak zadaniem PKB nie jest dokładne mierzenie długookresowego postępu ekonomicznego i społecznego, w tym zdolności danego społeczeństwa do rozwiązywania problemów np. ze zmianą klimatu, oszczędnym użytkowaniem zasobów czy integracja społeczną³. Intensywne prace nad stworzeniem wskaźników mierzących postęp w zakresie zrównoważonej realizacji celów społecznych, ekonomicznych i środowiskowych w oparciu o uzupełniony PKB są prowadzone od wielu lat zarówno na szczeblu krajowym, jak i międzynarodowym. W efekcie stworzono wiele koncepcji oraz wskaźników zrównoważonego rozwoju.

W 1989 r. H. Daly oraz J.B. Cobb⁴ przedstawili indeks stabilności dobrobytu ekonomicznego (*The Index of Sustainable Economic Welfare – ISEW*), którego konstrukcja była wzorowana na opracowanym przez W. Nordhaua i J. Tobina wskaźniku dobrobytu ekonomicznego netto (*Measure of Economic Welfare*)⁵. Wskaźniki te opierają się na tzw. hipotezie progowej (*threshold hypothesis*)⁶. Wynika z niej, że istnieje pewna granica aktywności ekonomicznej, powyżej której koszty krańcowe przekraczają krańcowe korzyści.

---

³ Komisja Wspólnot Europejskich, Komunikat Komisji do Rady i Parlamentu Europejskiego, *Wyjść poza PKB. Pomiar postępu w zmieniającym się świecie*, KOM (2009) 433 wersja ost., Bruksela, 20.08.2009, s. 11.

⁴ J. Cobb, H. Daly, *For the Common Good. Redirecting the Economy Toward Community, the Environment and a Sustainable Future*, Beacon Press, Boston 1989, <http://www.scottlondon.com/reviews/daly.html>, 10.04.2012.

⁵ W. Nordhaus, J. Tobin, *Is growth obsolete?* [w:] *Economic Growth*, NBER, General Series, No. 96, New York 1972.

⁶ Szczegółowa analiza przykładowo w: E. Neumayer, *On the methodology of ISEW, GPI and related measures: some constructive suggestion and some doubt on the „threshold” hypothesis*, „Ecological Economics” 2000, no. 34, s. 347-361.

Formuła obliczania ISEW jest następująca: poziom konsumpcji prywatnej – wydatki rządowe o charakterze pozamilitarnym – prywatne wydatki na obronę + przyrost zasobu kapitału + usługi siły roboczej na rynku krajowym – koszty degradacji środowiska naturalnego – poziom deprecjacji kapitału naturalnego.

Jednym z najczęściej stosowanych mierników stanowiących alternatywę dla PKB jako miernika poziomu dobrobytu jest wskaźnik HDI (*Human Development Index*) – indeks rozwoju społecznego, który obejmuje trzy aspekty dobrobytu, a mianowicie stan zdrowia społeczeństwa, poziom edukacji oraz poziomu dochodu. Wskaźnik ten nie uwzględnia kwestii związanych ze środowiskiem naturalnym, pokazuje jednak metodologię szacowania wielkości niepieniężnych, co można wykorzystać do pomiaru zmiany jakości środowiska naturalnego⁷.

Definicja stabilności opracowana w ramach Raportu Brundtlanda⁸ i przyjęta przez ONZ jest następująca: rozwój stabilny to taki, który pozwala na zaspokojenie potrzeb obecnie żyjących pokoleń bez umniejszania możliwości zaspokojenia potrzeb pokoleń przyszłych. Definicja ta podkreśla więc aspekt międzypokoleniowy gospodarowania zasobami – obecne pokolenia powinny wykazać się odpowiedzialnością za los przyszłych pokoleń i pozostawić im taki zasób aktywów, aby ich poziom życia nie uległ obniżeniu⁹.

W literaturze ekonomicznej rozróżnia się dwa rodzaje stabilności. „Słaba” wersja tego pojęcia, akcentująca utrzymanie standardów życia ludności na nieobniżonym poziomie, została zaprezentowana we wspomnianym raporcie. „Silna” wersja stabilności oznacza natomiast utrzymanie wszystkich form życia na naszej planecie, czyli że wartością są wszystkie formy życia, a szczególnie istotne jest zachowanie tzw. różnorodności biologicznej w zakresie, w jakim przyczynia się ona do utrzymania poziomu dobrobytu ludzkości¹⁰. Jak stwierdza G. Heal¹¹, „jest oczywiste, że obecnie brak jest stabilności w jej silnym czy etycznym znaczeniu – wymagałoby to pozostawienia ożywionego kapitału naturalnego w stanie nienaruszonym, co z kolei wymaga podjęcia działań chroniących inne gatunki przed wymarciem”.

W ujęciu analitycznym relacja pomiędzy słabą a silną formą stabilności jest uzależniona od stopnia elastyczności substytucji pomiędzy ożywioną formą kapitału naturalnego a innymi formami kapitału. Jeżeli elastyczność ta jest wystarczająco niska, obie koncepcje stabilności nie różnią się zasadniczo. Jeżeli natomiast różnica jest olbrzymia, koncepcje te znacznie się różnią, a utrzymywanie poziomu dobrobytu nie

---

⁷ G. Heal, *Sustainability and Its Measurement*, NBER Working Paper no. 17008, Cambridge, May 2011, s. 4.

⁸ *Our Common Future*, Report of the World Commission on Environment and Development, Oxford University Press, New York 1987.

⁹ Idea ta stała się podstawą do skonstruowania jednego z najważniejszych wskaźników stabilności, czyli ANS, który został przedstawiony w dalszej części niniejszego opracowania.

¹⁰ G. Heal, wyd. cyt., s. 17.

¹¹ Tamże, s. 18.

wymaga utrzymania gatunków¹². Jak wskazuje E. Neumayer, „stabilność jest czasami definiowana jako zapewnienie niezmnijającej się użyteczności *per capita* jako takiej”¹³, przez co zaakcentowane zostają argumenty zwolenników uwzględniania realnych jednostek ludzkich dokonujących wolnych wyborów, a nie postrzegania ich jako klientów socjalnego państwa opiekuńczego, za których wyborów dokonuje wszechmocny planista w ramach całego systemu¹⁴.

3. Pomiar stabilności wzrostu gospodarczego

Ocena efektów polityki zrównoważonego rozwoju nie może ograniczać się do oceny skutków tej polityki tylko w jednej z trzech wcześniej wspomnianych dziedzin. W tym celu opracowano metody pomiaru stopnia trwałości (stabilności) wzrostu gospodarczego. Należy jednak uwzględnić wpływ na wzrost gospodarczy czynników niezależnych od prowadzonej polityki publicznej.

Jak podkreśla G. Heal¹⁵, żaden z powszechnie stosowanych wskaźników makroekonomicznych (PKB, stopa inflacji, stopa bezrobocia) nie informuje nas o stanie środowiska naturalnego. W praktyce trudno opracować wskaźnik, na podstawie którego można byłoby oszacować, jak długo obecna forma organizacji gospodarek może być kontynuowana bez ryzyka konieczności nagłego zaniechania jej. Przykładowo obecnie wzorce korzystania z energii charakteryzują się niestabilnością – nadmierna emisja gazów cieplarnianych, prowadząca do zmiany klimatu, stanowi zagrożenie nie tylko dla utrzymania obecnego stylu życia, ale również dla utrzymania poziomu cywilizacji¹⁶.

Wskaźnik ANS (*Adjusted Net Savings*) jest szeroko stosowanym miernikiem stabilności¹⁷. Stanowi on próbę uchwycenia zmian w poziomie łącznego narodowego bogactwa wynikającego z posiadania różnego typu zasobów kapitałowych: fizycznego, naturalnego, intelektualnego. Dodatnia wartość tego wskaźnika świadczy o stabilności danego kraju, negatywna o jej braku lub niskiej stabilności¹⁸.

Wskaźnik ten oblicza się w następujący sposób: do konwencjonalnie oszacowanej wartości inwestycji netto należy dodać wartość inwestycji w kapitał ludzki (poprzez wydatki na edukację) oraz inwestycji w kapitał intelektualny (poprzez wydatki na badania i rozwój), następnie odejmujemy wartość deprecjacji lub degradacji naturalnego kapitału. Bardziej szczegółową metodę obliczania tego wskaźnika przedstawia rysunek 1.

¹² Tamże.

¹³ E. Neumayer, *Human Development and Sustainability*, UNDP, Human Development Research Paper 2010/05, s. 3.

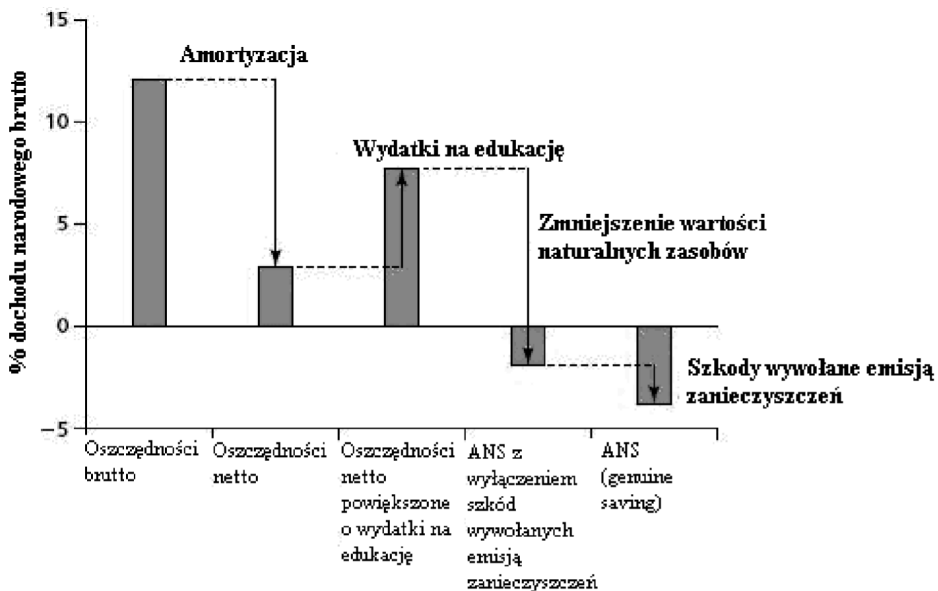
¹⁴ Tamże.

¹⁵ G. Heal, wyd. cyt., s. 2.

¹⁶ Tamże, s. 9.

¹⁷ Interesujący przegląd innych wskaźników, uwzględniający stopień wykorzystania środowiska naturalnego zob. np.: J.E. Stiglitz, A. Sen, J.P. Fitoussi, *Report by the Commission on the Measurement of Economic Performance and Social Progress*, Paris 2009.

¹⁸ Tamże, s. 21.

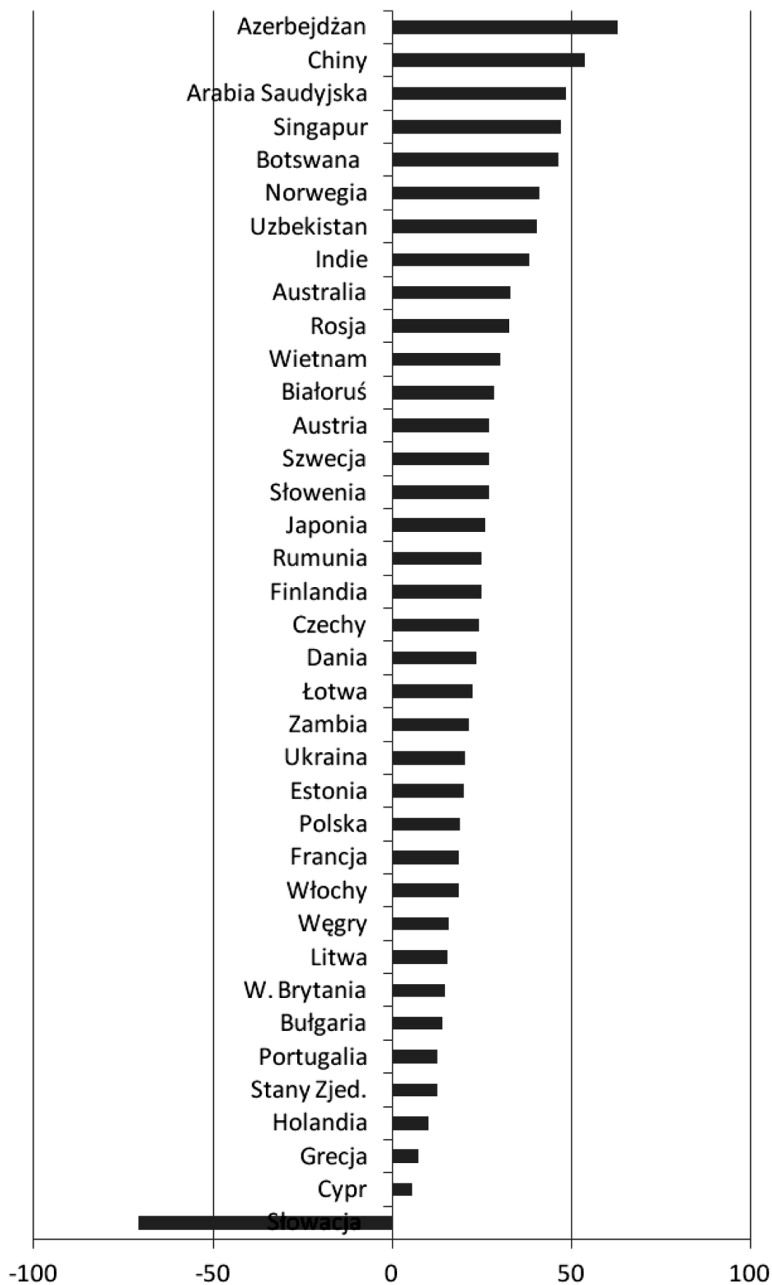
Rys. 1. Metoda obliczania wskaźnika ANS

Źródło: K. Bolt, M. Matete, M. Clemens, *Manual for Calculating Adjusted Net Savings*, World Bank, Environment Department, September 2002, www.worldbank.org.

ANS mierzy zmianę wartości specyficznej grupy aktywów, w tym obejmuje dochody kapitałowe. Jeżeli wartość tego wskaźnika jest dodatnia (jako % PNB), oznacza to, że zaktualizowana wartość dobrobytu społecznego jest rosnąca. Poziom stabilności to rodzaj testu, który umożliwia oszacowanie zakresu, w którym dzisiejsze dochody pochodzące z użytkowania wielu naturalnych zasobów (tzn. zmiana poziomu naturalnego kapitału) oraz kapitału ludzkiego jest zrównoważona przez poziom oszczędności netto (tj. kapitału uzyskanego z przetworzenia zasobów naturalnych przez człowieka). W tym znaczeniu wskaźnik ten mierzy wartość spadku pozostawionego przyszłym pokoleniom przez obecnie żyjące pokolenia. Ujemna wartość tego wskaźnika w długim okresie wskazuje, że gospodarka danego kraju znajduje się na niestabilnej ścieżce rozwoju¹⁹.

Jak pokazuje rysunek 2, poziom wskaźnika ANS szereguję kraje w sposób zaskakująco niezgodny ze znanym powszechnie podziałem według wielkości realnego PKB na mieszkańca. Zaskakująco wysoki poziom wskaźnika Azerbejdżanu wynika z wysokiej wartości oszczędności netto, ponadto niskiego zużycia energii.

¹⁹ World Bank, *World Development Indicators*, Washington DC 2007, s. 275.

Rys. 2. Poziom wskaźnika ANS dla wybranych krajów w roku 2008 (jako procent dochodu narodowego brutto)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Światowego.

Zaskakująco wysoki poziom niestabilności Słowacji wynika z bardzo niskiego ujemnego poziomu oszczędności netto. Wskaźnik ANS dla Polski wskazuje na większą stabilność w porównaniu z wieloma potęgami gospodarczymi świata, w tym Stanami Zjednoczonymi, Francją, Holandią.

Wskaźnik ten wykazuje jednak wiele ograniczeń. Przede wszystkim wymaga przyjęcia arbitralnych założeń w celu oszacowania wartości nierynkowych, ponadto brak dostępności danych, będących składnikami tego wskaźnika, we wszystkich krajach na bazie porównywalnej powoduje konieczność traktowania tych wyników w sposób orientacyjny.

W celu bardziej wszechstronnego uchwycenia aspektów zrównoważonego rozwoju w ramach inicjatywy podjętej przez Komisję Europejską opracowano zestaw rekomendacji dotyczących metod szacowania różnego typu wskaźników²⁰.

Rekomendacje te podzielono na trzy podgrupy²¹:

Podgrupa I. Rekomendacje związane z szacunkami PKB:

1. Przy szacowaniu poziomu dobrobytu w ujęciu materialnym, głębszej analizie powinny zostać poddane informacje dotyczące poziomu dochodu i konsumpcji zamiast poziomu produkcji.

2. Należy wyeksponować efekty z perspektywy gospodarstw domowych.

3. Poziomy konsumpcji i dochodu powinny zostać przeanalizowane łącznie z poziomem bogactwa.

4. Więcej uwagi należy poświęcić dystrybucji dochodu, konsumpcji i bogactwa.

5. Mierniki dochodu powinny zostać rozszerzone o szacunki rozmiarów aktywności pozarynkowej.

Podgrupa II. Rekomendacje dotyczące jakości życia²²:

6. Jakość życia ludzi jest uzależniona od obiektywnych warunków oraz możliwości.

7. Wskaźniki związane z pomiarem jakości życia we wszystkich analizowanych aspektach powinny zawierać wszechstronne szacunki rozmiarów nierówności społecznych.

8. Metody pomiaru powinny być zaprojektowane w taki sposób, aby umożliwić oszacowanie siły powiązań pomiędzy różnorodnymi aspektami wpływającymi na jakość życia każdego człowieka, a informacje na ten temat należy wykorzystywać przy projektowaniu polityki w różnych dziedzinach.

9. Urzędy statystyczne powinny dostarczać informacji niezbędnych do opracowania różnorodnych zagregowanych indeksów obejmujących najważniejsze aspekty jakości życia.

---

²⁰ J.E. Stiglitz, A. Sen, J.P. Fitoussi, wyd. cyt.

²¹ M. Clerc, M. Gaini, D. Blanchet, *Recommendation of the Stiglitz-Sen-Fitoussi Report: A Few Illustrations*, The French Economy, 2010, s. 4.

²² Tamże.

10. Zarówno obiektywne, jak i subiektywne mierniki poziomu dobrobytu dostarczają kluczowych informacji na temat jakości życia człowieka.

Podgrupa III. Rekomendacje dotyczące rozwoju zrównoważonego oraz ochrony środowiska²³:

11. Szacowanie stabilności wymaga opracowania odpowiednio dobranej tablicy wskaźników.

12. Aspekt środowiskowy stabilności zasługuje na oddzielną analizę opartą na odpowiednio dobranym zestawie fizycznych wskaźników.

Kolejną inicjatywą zmierzającą do realizacji celów zrównoważonego rozwoju w ramach strategii Unii Europejskiej jest praca Komisji Europejskiej pt. *The GDP and Beyond – Measuring Progress in a Changing World*²⁴, której zadanie polega na opracowaniu ulepszonych wskaźników w większym stopniu odzwierciedlających wyzwania społeczne oraz związane z prowadzoną polityką nakierowaną na monitorowanie postępu społecznego oraz w zakresie ochrony środowiska. Aby zrealizować te cele, zaplanowano pięć podstawowych działań w krótkim i średnim okresie²⁵:

1. Uzupełnienie szacunków PKB o wskaźniki społeczne i środowiskowe (środowiskowy indeks jakości życia oraz poziomu dobrobytu).

2. Dostarczenie informacji w czasie rzeczywistym, aby uniknąć opóźnień w podejmowaniu decyzji.

3. Bardziej precyzyjne informowanie o sposobie dystrybucji oraz poziomie nierówności.

4. Opracowanie europejskiej tablicy wskaźników zrównoważonego rozwoju z uwzględnieniem tzw. progów ekologicznych.

5. Rozszerzenie rachunków narodowych o aspekty społeczne i środowiskowe.

4. Podsumowanie

Celem polityki zrównoważonego rozwoju jest uzyskanie poprawy jakości życia obecnie żyjących pokoleń przy jednocześnie niższym zużyciu zasobów środowiskowych. Oznacza to konieczność integrowania ze sobą aspektów ekonomicznych, społecznych i ekologicznych w ramach prowadzonej polityki publicznej. Aby rozdzielić proces wzrostu gospodarczego od procesu degradacji środowiska naturalnego (konceptcja *decoupling natural resource use and environmental impacts from economic growth*²⁶), należy kierować się następującymi zasadami²⁷:

---

²³ Tamże oraz European Statistical System, *Measuring Progress, Well-being and Sustainable Development*, EU 2012, http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/pgp_ess/0_DOCS/estat/Measuring_Progress_Well_being_sustainable%20development.pdf, 1.04.2012.

²⁴ European Commission, *GDP and Beyond-Measuring Progress in a Changing World*, Communication from the Commission to the Council and the Parliament, Brussels, COM (2009), 433 final.

²⁵ European Statistical System, *Measuring...*, s. 2.

²⁶ UNEP, *Decoupling...*

²⁷ M. Munasinghe, wyd. cyt., s. 20.

- aktywnie poszukiwać najlepszych instrumentów polityki, które jednocześnie zapewniają podążanie gospodarki zrównoważoną ścieżką zarówno w aspekcie ekonomicznym, środowiskowym, jak i społecznym;
- zmniejszać prawdopodobieństwo powstawania negatywnych efektów środowiskowych (i społecznych) poprzez dokonywanie uprzedniego oszacowania możliwych konsekwencji różnych projektów i instrumentów polityki, których celem jest redukcja różnego typu niedoskonałości oraz dążyć do wzmocnienia możliwości ochrony zasobów naturalnych;
- wdrożyć politykę precyzyjnego dostrajania (*fine-tuning*) różnorodnych instrumentów polityki gospodarczej, której celem jest przyspieszenie wzrostu gospodarczego poprzez wybór momentu wdrożenia oraz sekwencji instrumentów, szczególnie gdy istnieje wysokie prawdopodobieństwo powstania negatywnych efektów środowiskowych czy społecznych.

Jednym z najważniejszych elementów strategii zrównoważonego rozwoju jest tzw. rozwój ekologiczny, który ma węższy zasięg od „rozwoju zrównoważonego”. Ocena polityki państwa z punktu widzenia realizacji celów zrównoważonego rozwoju wymaga wzięcia pod uwagę perspektywy długookresowej, ponadto, jak wcześniej wspomniano, wzajemnych powiązań pomiędzy elementami ekonomicznymi, społecznymi i środowiskowymi.

W tym celu opracowano metody pomiaru stopnia trwałości (stabilności) wzrostu gospodarczego. Szczególnie wiele inicjatyw mających na celu udoskonalenie wskaźników zrównoważonego rozwoju powstało w ostatnich latach w Unii Europejskiej. Należy jednak również uwzględnić wpływ na wzrost gospodarczy czynników niezależnych od prowadzonej polityki publicznej. W praktyce trudno opracować wskaźnik, na podstawie którego można byłoby oszacować, jak długo obecna forma organizacji gospodarek może być kontynuowana bez ryzyka konieczności nagłego jej zaniechania. Jedno z zagrożeń: nadmierna emisja gazów cieplarnianych, prowadząca do zmiany klimatu, stanowi zagrożenie nie tylko dla utrzymania obecnego stylu życia, ale również dla przetrwania cywilizacji. Stosowane dotychczas wskaźniki, których celem jest uchwycenie zmian jakości życia, stanowią jedynie orientacyjne źródło informacji umożliwiających porównania w czasie i przestrzeni ze względu na konieczność przyjęcia wielu arbitralnych założeń, ponadto przede wszystkim ze względu na fakt, że większość elementów wpływających na jakość życia ma charakter subiektywny.

Literatura

- Bolt K., Matete M., Clemens M., *Manual for Calculating Adjusted Net Savings*, World Bank, Environment Department, September 2002.
- Clerc M., Gaini M., Blanchet D., *Recommendation of the Stiglitz-Sen-Fitoussi Report: A Few Illustrations*, The French Economy, 2010.

- Cobb J., Daly H., *For the Common Good. Redirecting the Economy Toward Community, the Environment and a Sustainable Future*, Beacon Press, Boston 1989. <http://www.scottlondon.com/reviews/daly.html>, 10.04.2012.
- European Commission, *GDP and Beyond – Measuring Progress in a Changing World*, Communication from the Commission to the Council and the Parliament, Brussels, COM (2009), 433 final.
- European Statistical System, *Measuring Progress, Well-being and Sustainable Development*, EU 2012, http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/pgp_ess/0_DOCS/estat/Measuring_Progress_Well_being_sustainable%20development.pdf, 1.04.2012.
- Heal G., *Sustainability and Its Measurement*, NBER Working Paper no. 17008, Cambridge, May 2011.
- Komisja Wspólnot Europejskich, Komunikat Komisji do Rady i Parlamentu Europejskiego, *Wyjść poza PKB. Pomiar postępu w zmieniającym się świecie*, KOM (2009), 433 wersja ost., Bruksela, 20.08.2009,
- Munasinghe M., *Environmental Macroeconomics – Basic Principles*, Munasinghe Institute for Development (MIND), Colombo, Sri Lanka, May 2004.
- Neumayer E., *Human Development and Sustainability*, UNDP, Human Development Research Paper 2010/05.
- Neumayer E., *On the methodology of ISEW, GPI and related measures: some constructive suggestion and some doubt on the „threshold” hypothesis*, „Ecological Economics” 2000, no. 34,
- Nordhaus W., Tobin J., *Is growth obsolete?* [w:] *Economic Growth*, NBER, General Series, no. 96, New York 1972.
- Our Common Future*, The Report of the World Commission on Environment and Development, Oxford University Press, New York 1987.
- Stiglitz J.E., Sen A., Fitoussi J.P., *Report by the Commission on the Measurement of Economic Performance and Social Progress*, Paris 2009.
- UNEP, *Decoupling Natural Resource Use and Environmental Impacts from Economic Growth*, 31 March 2011, http://www.unep.org/resourcepanel/decoupling/files/pdf/Decoupling_Report_English.pdf.
- World Bank, *World Development Indicators*, Washington DC 2007.

CONTROVERSY OVER THE METHODS OF MEASUREMENT OF ECONOMIC GROWTH SUSTAINABILITY

Summary: The policy objective of sustainable development is to improve the quality of life of generations now living at a lower consumption of environmental resources. This implies the need to integrate with each other on economic, social and environmental aspects of the public policy. The aim of this paper is a critical analysis of the concepts of sustainability of economic growth, the controversy concerning the methods of sustainability measurement and the attempt to answer the question of how in practice one can contribute to the implementation of sustainable development.

Keywords: sustainable development, economic growth sustainability.